

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

קנט.

עין משפט נר מצוה

קנט א מיי פ"ב מהל
מפני ה' ז' סמנ
עשין פ"ג טו"ע מ"מ סי'
ריש פ"ג:
קנט ב מיי טו"ע טו"ע
טו"ע ד:
קנט ג ד מיי פ"ד מהל
עדות הלכה ס סמנ
לאין ריה רטו טו"ע מ"מ
סי' מ טו"ע לז (וכרז אלפס)
פסאדנין פ"ג דף קמ"ג:
קנט ה ו מיי טו"ע טו"ע
טו"ע טו"ע:
קנט ו מיי טו"ע טו"ע
טו סמנ טו טו"ע
מ"מ סי' ג טו"ע י:

רבינו גרשום

בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן אביו ואחר כך מת אביו והחזיק הלקוח כמו שמכר לו הבן. בנו של בן מוציא מיד הלקוחות וזו היא שקשה (בדיני ממונות) שדבר תימה הוא: אביו מוכן ואחר אביו מצי מפי. מאי קושיא להכי מוציא מיד הלקוחות דמיני לסימך בשמכר בנכסי אביו בחיי אביו יורשין מבח אבי אביו להכי מוציא מיד הלקוחות דאביו לא מוכן: ומאני מצי לסימך הכי דמכח אביו דאבא אתיא. דהכי כתיב קרא תחת אבותך יורו בניך אלמא דבמקום אבי אביו מצי מפי דהכי דאבי אביו מוציא מיד הלקוחות הכי נמי מוציא הבן: אלא אי קושיא ברית ממונות דאבא קא אתי הוא בן הבן בחלק כבורה מאי עבידתיה דאבי אביו לא היה ביד ליתיה דהי חלק כבורה: והיינו קשה בדיני ממונות אמאי מוציא מיד הלקוחות. ומאי קושיא כלומר אמאי זז קשה דא מצי לסימך מבח אביו דאב' קא אתינל כבורה נכסי דאביו חיה יורש בן הבן ובמקום אב קא אתינל לירוש כבורה ולתבע מה שמכר בחלק כבורה דלא מצי מוכן דראוי הוה ולא מוחזק ומשום הכי מוציא מיד הלקוחות: אלא קשה בדיני ממונות. ותינו גופיה לא מהימן להדיע על כתב די עצמו ואחריני מהימני על כתב ידו להדיע. ומאי קושיא דלמא אחריני נמי לא מהימני להדיע על כתב ידו. ומאי הא דקאמר אבל אחרים מעידים כגון שהחזק כתב ידו של שטר זה בבית דין שהעידו אחרים לפני כתיב דין שיה כתב ידו וזו היא קשה. מאי קושיא משום הכי הוא אינו מעיד מפני שגדיר מלך הקב"ה הוא שפסול קרוביו להדיע עדות ולא משום דלא הוה נאמן ודאי נאמן הוא דלא דמי לנולד דפסול לכולי עולם. הלכך הואיל ונאמן הוא לכולי עולם אפי' דהוה אינו נאמן מחמת קרבתו אינו נאמן מחמת קרבתו אלא אחרים מעידין. דאי לא תימא הכי גדיריה מלך הוא אלא קשור למימד רכל קרוב פסול משום דמיהו הוא גופו פסול מחמת קרבתו אלא משום קרבתו אב

וליימרו ליה אבוק ובין ואת אמאי מפקת. * ומיהו למה לא יוכל להוציא מיד הלקוחות אפילו למי' אדם מקנה דבר שלא כל לעולם היינו כגון שלא מת הבן בחיי האב אלא שנמתו לו דמים קודם שמת האב אבל כשנפלו לו כשהוא גוסס אמרו לעיל (דף קטז):
דאפילו לרי"מ דלמא אדם מקנה דבר שלא כל לעולם לא מהני מידי לקנות זנכסים (כשהוא גוסס) ופי' הרי"ר יתחקר ב' מאיר דודאי המכר אינו מכל' אלא לענין חזרת מעות איירי הכל שצנו מוציא השעבוד שהיה להס לקוחות מן הדין מהס כי אין להס אפי' שעבוד בקרקע כשזיל מעותיהס¹ ולפי זה לרי"ד לומר דס"ל אדם משעבד דבר שלא כל לעולם דאי לא משעבד מאי מקשי וימרו ליה אבוק זבין ואת מאי מפקת והלא אין אדם משעבד דבר שלא כל לעולם ואפי' דלמאן לעיל דאיקני קנה והוריש לא משעבד היינו משום דשמואל לטעמיה דלית ליה מלוה על פה אינו גובה מן היורשין אבל לדין דלית לן גובה מן היורשין הוא כמו (מנורה) ומשמעבד דלמאן אבוק זבין ואת מאי מפקת וימרו ליה אבוק זבין ואת אפי' שאל כל לעולם ואיך תאמר אכתי גולן ונעשה גולן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים² מעידין השתא איהו לא מהימן אחרני מהימני וזו היא שקשה בדיני ממונות מאי קושיא דלמא י' כגון שהחזק כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גולן ונעשה גולן הוא אינו מעיד על כתב ידו אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות בשטר עד שלא תפול לו בירושה הוא אינו יכול לקיים כתב ידו אבל אחרים יכולין לקיים כתב ידו (כ) ומאי קושיא דלמא הכא קשיא הא קשיא כתב ידו בב"ד אלא אי קשיא הא קשיא היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין הוא לא מהימן אחרני מהימני וכי תימא הכא נמי כגון שהחזק כתב ידו והא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן יאף על פי שלא החזק כתב ידו בבית דין ומאי קושיא דלמא גזירת מלך היא דאיהו לא מהימן ואחריני מהימני ולא משום דמשקך דאי לא תימא הכי משה ואהרן לחותנם משום דלא מהימני הוא אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם ה"ג גזירת מלך הוא שלא יעיד על כתב ידו לחותנו אלא לעולם כדאמרין מעיקרא ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך ההוא בברכה כתיב ומי מצית אמרת בברכה כתיב אבל נכסים כתב האב לצנו מהיוס ולאחר מיתה דהיינו גופא מהיוס ופירות לאחר מיתה כמו ששנינו לעיל צפרק יש נוחלין (דף קנז.) (כ) מכר האב לו הבן בחיי האב וסבירא ליה לשלחו מתם דהכא כ' יומאן דלמא לעיל צפ' יש נוחלין דלא קנה לוקח מ"מ זו היא שקשה בזייני ממונות דלימרו ליה אבוק זבין כו': (א) **אלא אי קשיא הא קשיא בן שמכר בו'.** ולא גרסי' (ב) אי תימא הכי תאמר שיהי כל הדברים הללו מתם ומה שלחו זבין או היא שקשה בזייני ממונות ולא ידעו על איזה דבר שלחו כו': **בגון שהחזק כתב ידו בב"ד.** פירש רבינו שמואל שכתבו צו הנפק ואין נראה לרי"ז דליק דיינים גופיהו מי לא מני למיעי' כההוא גברא אי גולן הוא אי לא שיהי אין חותמין אלא על חתימת העדים ואפי' מה שבשטר אין צריכין דידיינים לקרות אלא ה"פ הוחזק כתב ידו צ"ד שראו צ"ד כתב ידו קודם שנעשה גולן' דליכא דלימא שאלחאך כך חתם כמו הוחזק שטר כמנהג צדוק דפ"ד (דף ק"ג) וכגון הואיל דליתחזק צ"ד לא אחרני כ' צדוק (פסאדנין דף ק"ג: וסס ד"ה ויקון) דהיינו שראו צ"ד את השטר כפי וכדפרישי' בספ"ק דצ"מ (דף ק"ג:.) **ואפי' שאל הוחזק כתב ידו בב"ד.** מכאן יש ללמוד שאלם היו שנים מעידים ואח"כ נעשו קרוצים שאחר מעיד על כתב ידו שמכירין אותו ולא חיישינן שמה היוס חתם (ד) **ההוא בברכה הוא דרתיב.** דאשמועינן קרא שזכה הלקוח לצנו כמותו דכתיב נתינתם לשרים ככל הארץ:

וליימרו ליה. לקוחות אבוק זבין) ואת מפקת שמתה יורש ממנו והלא אין אדם יורש מה שמכר אביו: **ולמא.** דלמא להו חנוך בן ראובן מבח יעקב דהוא אביו דלמא קא אחינא דבני צנים הרי הן צננים וכי היכי דראובן אבי היה יכול לירש את יעקב אביו אילו ירשה] מי אחרי מות אביו כך אני יורש את יעקב מגזירת הכתוב ולא משה ראובן אבי יורש ואין צננסיס הללו שום זכות לראובן ומכירמו לאו כלום היא: **שדע.** דחנוך בן ראובן יורש את יעקב וקנו שלא מבח ראובן דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך לראובן קאמר תחת אבותיך דהיינו יעקב יהיו בניך דהיינו חנוך מדלא כתיב תחתיך יהיו בניך: **אלא אי קשיא הא קשיא.** אי קשיא למימר דשלחו מתם זו היא שקשה בזייני ממונות לאו כי האי גוונא שלחו כלעיל דהא לאו קשה הוא אלא הכי שלחו מתם צבור שמכר חלק צבורתו בחיי אביו ומת הצבור כגון ראובן שמכר חלק צבורתו להגיעו צננסיס אביו ומת ראובן ואחר כך מת יעקב כל חנוך ומוציא מיד הלקוחות חלק כבורה ראובן אביו ונוטלה לעצמו כאלו לא מכרה ראובן שחנוך יורש חלק צבורת אביו צננסיס וקנו אביו ואפי' שמת הצבור בחיי אביו כדמתן לעיל (דף קטז): צנות כלפחד נטלו שלשה חלקים חלק שהיה ראוי לצידיהן שהיה מיוצא מנכרים (כ) ושהיה צבור ונטול שני חלקים: (א) **האן צנורה מוטל עני עידיה.** והלא חלק צבור: **ומאי קושיא.** בזייני ממונות: **דלמא מלי אמר.** חנוך מבח יעקב אבי אבא קאמינא דכתיב תחת אבותיך יהיו בניך ויעקב אבי יורש כאלו אני ראובן דנמקום ראובן אבי עומד כאלו לא צבור מגזירת הכתוב וכדתנן צנות כלפחד כו': **אלא אי קשיא בזייני ממונות הא קשיא.** והכי שלחו (ז) ליה מתם: **יהו יודע שיש לו בעדות. ראובן לשמעון עד שלא נעשה ראובן גולן והיה שמו חתום בשטר הלוואתו של שמעון: ואחר כך נעשה גולן.** ונפסל לעדות דכתיב (שמות כג) אל תשת ידך עם רשע לומר עד חתם וועי' שפלאמן אדם (דף כ:) נעמה אינו מעיד על כתב ידו שהרי כל דבריו אנו מחזיקין שקר משנעשה גולן ושמה עד אחד פסול ויפיו או (כ) עלמנו כתבו וחתם צו היוס שקר: **אלא אחרים מעידין.** דמפריש דמסקנא והשתא לפוס מאי דקס"ד הכי קשה בזייני ממונות דאיהו לא מהימן אחרני מהימני וכשמכירין חתימתו מה אנו מרויחין צדק והלא שמה פסול הוא: **כגון שהחזק.** כהנפק ציית דין צטרס הימו גולן והשתא ליכא למימר ליה אלא חלו שחתמו כהנפק או קיין דהשטר מקמי דהוי האי גברא גולן והיה שמה הוא עלמנו נאמן לומר זה כתב ידי והשתא ליכא למיפדך איהו לא מהימן אחרני מהימני דהא הני אחרני אכתבו ידן הן מעידין ולא אכתבו ידו ושטרס מקיימא וקאי ממילא: **אפי' שלא הוחזק בו.** דגזירת הכתוב היא דמתנו אינו נאמן ולא משום דמחזיקין ליה כמזייף וכותב הלכך אחרני מהימני דליכא למימר משנעשה חתנו ויפ' וכתב: **לעולם דלמאן מעיקרא.** בן שמכר צננסיס אביו כו': **צנורה הוא דכתיב.** לעולם דליכא צננים וזני צנים יורש כדכתיב צננסיס שהימנו לשרים ככל הארץ: אלל

(א) גי' רש"ל יטלס לקיס כמז (ב) ונפסלה טעמיהו דפ"ה. (ג) מנכין. (ד) ז'ל מלות. (ה) נקמן ע"ג. (ו) פסאדנין. (ז) וי' רש"ל. (ח) ע"ג ע"ג ע"ג רש"ל.

תורה אור השלם

1 תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים ככל הארץ: תהלים מה יז

גילון הש"ס

תוס' ד"ה ולימרו ב' והיה למה לא יוכל להוציא. ע"י כמות דף לא ע"י תוס' ד"ה צננסיס:

נהגות הב"ח

(א) גבי אחרים יכולין לקיים כתב ידו השתא איהו לא מהימן לא אחרני מהימני ומאי קושיא: (ב) רש"ל ד"ה אלא אי קשיא וכו' שהיה מיוצא מנכרים ודלקי עב אחיו בנכסי חבר ושהיה כבוד נוטל ב' חלקים: (ג) ד"ה בחלק וכו' והלא אינו כבוד: (ד) ד"ה אלא וכו' שמה מתם שנינו לעיל פסקי י' טמחן וסבירא להו לשלחו מתם ודכתיב כ"י יוחנן דאמר לעיל בפי' יש נוחלין מבח הבן בחיי האב והוא קנה לוקח מהימן: (ו) ד"ה אלא וכו' ולא גרסי' אלא וכו' חתמו מתם אלא שמה שלחו לו ה"ה:

מוסף תוספות

א. דאפי' לרי"מ דאמר אדם מקנה דשליב' ה"מ כגון נכסים שנופלים בשם שיש בו כח לתחנם לאחריים אבל גוסס אינו יכול לדבר האין בו כח ליתן והלכך לא מצי לאקנוייהו מקמי דאתו לירוש אדם אפי' בשעה שבאו לירוש אין יכול להקנותו ורש"ל מקודם אין יכול לדבר האין בו כח: וזה אינו קשה להם. שיה מקוולת כספי הא"ש. ג. [ו]ןה הוא שחתם חתם שהבן מוציא מיד הלקוחות בתנא ואף הדמים שקבל אביו לא יחזיר, דנהו דהמכר אינו מכר מ"מ הדמים שהוציא יחזיר מתוך אותם הנכסים ואפי' לא הניח אביו אחרים דהקא שטות אהו. ט. ומוציא דקמהי הכא פירוש מפיקי, דקמהי מוציא מיד שפירוש. דפ"ה. ז. ומקולי כתיבה שבאו כאן כדאמרין חתם לענין שבה. שיה מקוולת כספי הא"ש. ח. א"י ד"ה הוא דהני בבכורות אין האשה נוטלת בראיה ה"מ כשנפלה ירושה שהיתה ראויה לבעלה לפני אחיו שלא היה לו לבעלה לפני שחלה היה לו לבעלה כן שיהי יורשתי ונכסיה לו כמאני ולא כמנין לאשה וכן נמי לבעל חוב, אבל היכא שבא לבעלה בן יורש שהיה במקום בעלה לא חשבתי ליה ראוי, להפסיד כותבתה דביקן שבאית הירושה ליד בנו חשבתי כאילו באה לידו כן נמי בעל חוב. ט. דכשהקרקע זו משועבדת לראובן חשבתי ליה כאילו היא בידו דאי מברא או משננה חזר ראובן וגובה אותה ולכך משועבדת נמי לבעי"ה. פסאדנין. ט. אלא שלא נתקיים בב"ד עד כעשירי. יט"א. י. [נ]ין שראו שטר כתיבה. רש"ל טו. טו. [ד]ן משום חשש שיעיד שקר מפני חתמו ובנו היה יורש לו בפרות של דלא נעשה חתנו ונעשה חתנו) ותרע שהרי אף לחוב פסול עליו, והלכך לא חיישינן שמה אבותיו ויהי אחיו שנועשה חתנו. יט"ב. אבל היה יודע לו ערות עד שלא נעשה גולן ונעשה גולן אפי' אחרים אין מעידים על כתב ידו אלא איכ' הוחזק כתב ידו בב"ד כלומר שראו שטר זה בחתימתו או קודם שנעשה גולן, הא לאו הכי חיישינן שמה כתבו דפסוליהו ומכר כיון דפסוליהו גדולן משום דלא מהימן הוא. יט"ג. אבל הירושה נכסי אבי אביו מחמת אביו היא באה לו ואפי' מת בחיי אביו, ולא מחמת אבא אביו, וכן ישכח לו היא קשה בזייני ממונות. ונכסי מקוולת כספי הא"ש:

(א) נראה דל"ל ויזין דלמאן האו חלו מעיד אלא אחרים וכו'.